

Črtice o sodnem postopanju na Nemškem.

Na shodu „Pravnikovem“ predaval dr. Janko Babnik.

Več gospodov mi je izrazilo željo, naj bi poročal v našem društvu o svojem potovanju po Saksonskem in o vtisih, katere sem zadobil o tamošnjem sodstvu. Ko se napravljam, ustreči tej želji, moram pa pred vsem omenjati, da je bil čas mojega bivanja in uradovanja pri saksonskem sodišču v Chemnitzu prekratek, da bi bil mogel preučiti vse stroke temeljito in da Vam zamorem vsled tega podati tudi le črtice, le nekatere opazke, nikakor ne smete pričakovati učenega predavanja, ki bi obsegalo vso preobširno polje sodnega postopanja.

Postopanje v civilnih pravnih zadevah urejeno je v Nemčiji z zakonom o uredbi sodnih oblastev in s civilnim pravdnim redom, ki sta v veljavi od 1. oktobra 1879, toraj ravno 18 let. Po teh zakonih je sodstvo urejeno nastopno. Na prvi stopinji razsoja tako imenovani „Amtsgericht“ vse pravde, tudi menične stvari, do zneska 300 mark, izvzemši nekatere, zbornim sodiščem pridržane stvari, slednje, „Landgericht“ je prizivna stopinja za odločbe sodišč prve stopinje in je prva stopinja za vse druge civilne stvari, katere niso pridržane „Amtsgericht-u“. „Amtsgericht“ vodi tudi zemljiško knjigo za vse nepremičnine, (naši deželni deski enakega instituta ni) nadalje vodi trgovinske registre, vrši sodstvo v konkurzi in je prva instanca, ne glede na vrednost prepirnega predmeta v sporih zaradi očetovstva, v najemnih in zakupnih sporih i. t. d., analogno našim okrajnim sodiščem po novem jurisdikcijskem pravilniku. Zoper sodbe, katere izda „Landgericht“ kot prizivna stopinja, ni nobene pritožbe več, proti sodbam, katere izda „Landgericht“ kot sodišče prve stopinje, pa gre priziv na višje deželno sodišče in od tam na državno sodišče (Reichsgericht) v Lipskem, toda v pravnih

zaradi imovinskih zahtev je dopustna revizija le, če presega vrednost prepirnega predmeta znesek 1500 mark. Naj bode koj omenjeno, da ima Bavarska svojo lastno najvišje sodišče, da je toraj državno sodišče v Lipskem najvišje sodišče v civilnih stvareh le za Nemčijo izvzemši Bavarsko.

Sodstvo izvršujejo pri Amtsgericht-u sodniki posamezniki, pri ostalih sodiščih senati. Za trgovinske stvari se nahajajo pri zbornih sodiščih posebni trgovinski senati (Kammer für Handels-sachen), ki obstoje iz enega sodnika in dveh sodnikov lajikov. Strokovnjaška prisednika imata toraj v senatu večino. Kazenske stvari in sicer prestopke razsojajo na prvi stopinji takozvani „Schöffengerichte“, ki obstoje iz enega sodnika-pravnika in dveh prisednikov lajikov (Schöffen).

Da zadobiš potrebno kvalifikacijo za sodnika, treba tri leta obiskovati nemško pravoslovno fakulteto in potem napraviti teoretiški izpit. Za Saksonsko velja samo na vseučilišču v Lipskem položen izpit, kar je naravna posledica tega, da še nimajo v Nemčiji za vse enotne kodifikacije — novi državljanski zakonik stopi v moč še le leta 1900 — in da se le v Lipskem predava partikularno saksonsko pravo. Novo vstopivši pravnik dobi naslov „referendar“ ter se uporablja in vežba kakor pri nas pravni praktikanti in avskultanti. Po 3- do 4letni praksi — posamezne nemške države so si to različno uredile — se sme referendar oglasiti k praktičnemu izpitu in postane potem „assessor“. Navedeni izpit je edini praktični pravniški izpit na Nemškem, on daje zajedno tudi kvalifikacijo za odvetništvo, kakor za upravno službo. Assessor se uporablja navadno kot pomožni sodnik (Hilfsrichter), kakor pri nas izprašani avskultant in postane za nekaj časa pravi samostojni sodnik z naslovom „Amtsrichter“. To mesto, ki je na Saksonskem plačano po 3600 mark na leto, dosežejo tam navadno po šestletnem službovanju. S tem mestom je kandidat sodniškega stanu na Nemškem prav za prav že vse dosegel, on je sodnik in vsled tega ex lege usposobljen za izvrševanje sodstva v vseh državljskih in kazenskih stvareh pri sodišču, kateremu je odkazan. Njemu ni treba n. pr. zaradi višje plače hrepeneti po viši službi, kajti tudi pri najmanjšem sodišču bo prišel, ko pride vrsta nanj, v viši plačilni red. Videl sem osivele gospode, ki so bili že celo vrsto let pri prvi instanci

n. pr. izključno zemljiško-knjižni sodniki in so od prvotnih 3600 mark prišli do plačila 9000 mark na leto, ne da bi se bili premaknili s svojega mesta. To ima morda katere slabe posledice ali neprimerno večje so koristi, sodniki so zares povsem nezavisni in uživajo zaradi tega povsod zelo velik ugled. Tudi na strokovno zmožnost vpliva to zelo ugodno. Res, da postanejo specijalisti, celo enostranski specijalisti, ki bi bili za druge stroke kakor za tisto, v kateri delajo že leta in leta, nesposobni. Tako mi je rekel gospod, katerega sem občudoval zaradi spretnega vodstva kazenske razprave, da se ne smatra več sposobnega, rešiti kako civilno stvar, ker se že leta in leta peča zgolj s kazenskimi rečmi „und zwar als Specialist für Münzverbrechen“. Naj velja, da je obžalovati tako enostranost, toda jaz se ž njo rad sprijaznim, če ji odgovarja za to v drugi stroki posebna dovršenost, ki jamči zato, da bo v tistih sporih vse dobro in hitro rešeno, kajti potem je justica izpolnila svojo dolžnost nasproti tistim, ki so pri nji iskali pomoči in ta ozir je po mojem mnenju važnejši kot ozir na interese posameznega sodnika, kateri se želi izvežbati v vseh oddelkih pravosodja.

Starejši sodniki, posebno taki, katerim je izročeno vodstvo takega sodišča in disciplinarna oblast pri sodiščih, kjer je več sodnikov, dobe naslov „Oberamtsrichter“, „Justizrath“, „Praesident“ i. t. d. toda viša plača ni združena že s takim naslovom ampak sodnik jo doseže, kakor že navedeno, samo po sebi po starosti.

Razmerje med sodniki in odvetniki je zelo ugodno, ni prenapetosti ne na eni ne na drugi strani, kar je naravna posledica tega, da je izvor, pripravljalni stadij in izpit, za sodnika in za odvetnika isti. Odvetniških kandidatov v našem smislu prav za prav na Nemškem ni, vse, kar še nima praktičnega izpita, je referendar in vsaki, tudi kandidati za sodniške službe, morajo od svoje štiriletne prakse prebiti vsaj pol leta v odvetniški pisarnici, preden se pripuste k praktičnemu izpitu. Ko pa so napravili ta izpit, smejo takoj otvoriti odvetniško pisarnico, če namreč ni pomislekov proti njih poštenosti, npravnosti i. t. d., o čemer odločuje, zaslišavši poprej odvetniško zbornico, ki je pri tem zelo stroga, pravosodni minister. Odvetniki na Nemškem pa po zakonu niso kot odvetniki samo po sebi vpravičeni zastopati

stranek pred vsakim javnim oblastvom, niti ne pred vsakim sodiščem ampak le pred tistimi sodišči, za katera so izrecno pripuščeni. Praksa si sicer v tem oziru pomaga in je sploh tendenca, da se to zakonito določilo prenaredi. Neko število starih odvetnikov imenuje vlada za notarje in oni izvršujejo potem odvetniško in notarsko službo, slednje pa ne v tem obsegu kot pri nas, kajti na primer naš sodni komisarijat je na Nemškem nepoznat.

Kar se zaslužka odvetnikov tiče, je urejen na Nemškem na zelo priprost način, ker je vse pavšalovano. V posebni tarifi je določeno, koliko gre odvetniku za tožbo in intervencijo pri razpravah po vrednosti prepirnega predmeta, in po dotični tarifni postavki se mu prisodijo stroški, naj je bil le eden ali pa deset ali več narokov. V obče se je ta pavšalni zistem obnesel, jaz vsaj nisem slišal nobenih pritožeb.

Najboljši sodniki in najugledniši odvetniki pa končno ne bi mogli izvrševati svojega poklica tako izvrstno, kakor to store n. pr. na Saksonskem, postopanje ne bi teklo tako točno in gladko, da jih ne bi podpiralo izvrstno in mnogoštevilno pisarniško osebje. V okviru določil civilnega pravnega reda in zakona za uredbo sodnih oblastev, ki veljata po vsej Nemčiji, si je uredila vsaka nemška država sodno pisarnico — die Gerichtschreiberei — po svoje in upravo na Saksonskem se je to zgodilo tako vzgledno, da je naša avstrijska pravosodna uprava ukrenila pravo pot, ko se je pri sestavi opravielnega reda in pri notranji uredbi sodne pisarnice držala saksonskega vzgleda. Vredno je toraj, da to popišem malo obširneje.

V Nemčiji je sploh prav redko, da bi se potegovali dosluženi podčastniki za civilna uradniška mesta, kajti naredniki so pri vojakihi tako dobro plačani, da rajše ostaneje v vojaški službi, podčastniki nižje vrste pa dobe le službe slug, paznikov, nižjih izvrševalnih organov itd., vsled tega izhaja ves naraščaj pisarniških uradnikov iz bivših pisarjev — kopistov. V odvetniških pisarnicah najdeš mimo starejšega izvežbanega vodje pisarnice same mlade fante 15—18 let stare, ki potem prestopijo kot kopisti k sodišču. Ko so vsega — pri odvetniku in pri sodišču vkup — bili najmanj štiri leta kopisti, se smejo oglasiti k prvemu pisarniškemu izpitu in če ga dotičnik prebije, postane „expedient“ s plačo tisoč mark

na leto. Po preteku štirih let se sme oglasiti k drugemu izpitu, da postane „aktuar“ in po daljnih treh do štirih letih k tretjemu, da postane „sekretär“. Najstarejši tajnik med pisarniškimi uradniki, ki ima zajedno nadzorstvo nad vso pisarnico, dobi konečno naslov „bureauinspector“ ter zamore doseči nazadnje do 4000 mark letne plače. Ti zares lepi dohodki so povod, da se dobi za sodno pisarnico tudi izvrstno osebje. To pa je *conditio sine qua non*, če se hoče resnično in primerno izvesti civilni pravdni red, kakor ga imajo na Nemškem in sedaj tudi mi. Skušal bom pozneje pri pojedinih točkah podrobneje razkazovati delovanje sodne pisarnice, tukaj le nekoliko splošnih besed. Pravilo je, da ima vsak samostojni sodnik prideljenega svojega pisarniškega uradnika, s katerim on razpolaga, ki je tako rekoč njegov tajnik. Da mora tako biti, je naravna posledica ustnega postopanja in ž njim upeljanega zistema posameznih sodnikov. Sodnik, kateremu je po razdelitvi opravil pripala kaka stvar, mora biti za njo odgovoren ves čas do takrat, ko se od njega podpisana rešitev izroči vročevalnemu organu za vročitev, nikakor se ne sme sodnikova dolžnost končati s trenutkom, ko je svojo rešitev oddal v aprobacijo svojemu predstojniku, ne da bi se mu bilo treba brigati za daljno usodo tiste „številke“ v ekspeditu, ali, kako in kedaj se prepíše, kedaj se odpravi i. t. d. Ampak pisarniški uradnik, ki je prideljen sodniku, prevzame vloženi komad, napravi koj sam navadne rešitve, težavneje stvari predloži sodniku v rešitev, za tem preskrbi isti pisarniški uradnik, bodisi sam, bodisi s pomočjo njemu prideljenega „kopista“, prepis, ga da sodniku v podpis, napiše vročilnico ali pa kuvert in povratni prejemni list in vse to izroči vročevalnemu oddelku. Tako spisi, dokler dotična stvar teče, ne pridejo iz sobe sodnikove oziroma iz sobe njegovega pisarniškega uradnika, slednji, ki dobi v roke vse, kar ima rešiti in kar je rešil njegov, če smem tako reči, gospod, je o vsem natančno podučen in zamore strankam dati vsa potrebna pojasnila, tako da ni treba iti za vsako malenkost k sodniku, kateri si pridobi že s tem mnogo časa za težavnejše rešitve in za temeljito proučevanje posameznih stvari. Pisarniški uradnik, ki je neprenehoma v dotiki s svojim sodnikom, pa si tudi pridobi kmalu dovolj spretnosti, da napravi navadne rešitve in istočasno s komadom, ki je došel na novo, predloži prav po-

gostoma sodniku že na čisto spisane rešitve v podpis. Po večletnem poslovanju v tistem oddelku si pridobi pisarniški uradnik v opravilih, katera se rešujejo v dotičnem oddelku, toliko spretnosti, da reši sam skoraj vse, kar se nepogojno dovoli in le zavrnitve, katere treba utemeljiti z zakonitimi določili ali daljšimi razlogi, koncipira sodnik sam. Na Saksonskem ga na primer ni sodnika, ki bi pri izvršilnih dražbah zemljišč sam delal odlok o razdelitvi izkupila, ampak, ko je stvar dozorela do razdelitve, se glasi rešitev sodnikova: „Vertheilungsplan entwerfen“ in v svojem pisarniškem oddelku ima tako izvežbane ljudi, da mu to naredo, in sodniku treba le pregledati, je-li pravilno ali ne.

Ko sem vam tako na kratko popisal osebe, katerim je na Nemškem izročeno pravosodje, hočem v kratkih potezah naslikati tek pravde in pri tem omenjati, kar se mi zdi posebne omenitve vredno.

Ko vstopiš v sodno poslopje, najdeš povsodi v veži desko, na kateri je natančno zapisano, kako so za dotično leto razdeljena opravila med sodniki, v kateri sobi najdeš za stvar, zaradi katere si prišel, določenega sodnika, kje njegovega pisarja, v kateri sobani in ob katerih dneh ima vsak posamezni sodnik javne ustne razprave. Pa ko hočeš naprej, naravnost k sodniku, te vstavi sodni sluga in kazaje na napis „Ohne Anmelden kein Zutritt“, te praša, kaj želiš, te oglasi v dotični pisarnici in še le, če ti pisar ne bi mogel dati zahtevanega odgovora ali pojasnila, ti odpre vrata k sodniku. Tako je urejeno pri vseh večih sodiščih, da imajo vsaj takošen obseg, kakor n. pr. ljubljansko okrajno sodišče.

Stranke, ki prinesó vloge, jih oddajo, če ni v veži nabiralnika, ki se večkrat na dan izprazni in v katerega je moči vreči vloge, na „vložnem mestu“ (Einlaufstelle). Tam pa se nikakor ne piše vložni zapisnik, kakor ga imamo dosedaj še mi, ampak dotični uradnik zgolj pritisne vsakemu komadu s posebnim pečatilom tako imenovani vložni zaznamek (Eingangsvermerk), ki ne pove družega kot dan, katerega je vloga došla in ime sodišča, ter da vlogo v predal tistega sodnika, kateremu pripadajo po stalni razdelbi opravil take stvari. Od tam jih dobi pisarnica dotičnega sodnika in še le pisarniški uradnik vpiše stvar, pa ne v vložni zapisnik, katerega sploh ni, ampak v posebni register

ter zatem ravna z vlogo, kakor sem zgoraj razložil, bodi si, da jo sam reši, bodi si, da jo predloži sodniku v rešitev. Mogoče je tudi, da stvar sploh ne dobi pismene rešitve. Recimo, da bi stranka s pismeno vlogo naznanila izpremembo stanovanja ali pa n. pr., da bi toženec pred narokom pismeno naznanil, kaj misli na tožbo odgovarjati, ne da bi predlagal poziva prič ali kaj družega, o čemer bi moral sodnik takoj sklepati, takih vlog pisarniški uradnik niti sodniku ne predloži, ampak jih le prišije k spisom in vse vkup predloži sodniku stoprav tisti dan pred ustno razpravo.

Pri takem postopanju je mogoče vse kar najhitreje rešiti. Imel sem priliko videti, da je prinesel sluga ob polu 9. uri dopoldne 350 do 400 komadov iz pošte v vložno mesto, po preteku pol ure so že bili vsi komadi razdeljeni in prenešeni v posamezne oddelke, pisarniški uradniki so se koj lotili reševanja in kar je bilo navadnih vlog n. pr. tožbe, se je še tistega dne popoldne, ali vsaj drugi dan dopoldne po mestu vročevalo.

Na najkrajši rok se razpiše ustna razprava. Ta se ve pravnik najbolj zanima, saj nam je to vkljub izkušnjam z našim malotnim postopanjem vendar nekaj povsem novega, tujega. Za razprave določene so posebne večje sobe, navadno za dva sodnika ena. Praviloma razpravlja namreč vsak sodnik, kateremu so izročene pravdne stvari, po trikrat na teden, ostali trije dnevi mu preostajajo za pripravljanje, izdelovanje sodeb itd., tako da se dva sodnika vrstita in ima vsaki tri dni v tednu določene, ob katerih mu je razpravna dvorana na razpolaganje. V teh sobah je prostor v obližji vrat zagrajen, on je določen za poslušalce, v ozadju stoji na vzvišenem mestu miza sodnikova, pri katerem sedi tudi zapisnikar, pred to mizo stojite dve manjši mizi za obojestransko zastopnika, in tik ob ograji dolga klop za priče, ki so že bile zaslišane, pa še ne smejo odstopiti ali za osebno došle stranke i. t. d. Na sodnikovi mizi pogrešaš razpelo in sveče, kajti na Nemškem ne prižigajo sveč pri priseganju. Če se potem pravna stvar okliče ter iz ozadja vstopi in k mizi prisede sodnik v talarju in z baretom, obojestransko zastopnika ravno tako, med tem ko onstran ograje pri vratih stoji krepak sodni sluga v čedni in lepi uniformi, dela vse to mogočen vtis in te zunanosti vplivajo gotovo zelo na vsakogar, pomirijo raz-

burjene duhove ali jih vsaj toliko kalmirajo, da se ne dogajajo reči, kakor so na pr. v dvoranah, v katerih istočasno razpravljata dva ali še več bagatelnih sodnikov, pri nas vsakdanje, ampak vsakdo ima vtis, da se nahaja „na takem kraju, ki posebno spodobnost tirja“, kakor pravi naš kazenski zakon.

Vtis, kateri napravlja ustna razprava, je seveda različen po različni osebni sposobnosti in spretnosti delujočih oseb. Videl sem razpravljati sodnike in odvetnike, katere poslušati je bilo pravo veselje, pa tudi take, pri katerih je bila razprava okorna ali, kakor se glasi dotična, prav značilna nemška beseda, „ledern“. Tožnik navadno prebere svojo tožbo in na to odgovarja toženčev zastopnik, ki mora pogostoma tudi prebrati posamezne odstavke kake listine, na katere se sklicuje ali pa tudi vso listino, ker drugače se ne bi moglo na njo pri razsojevanju ozirati. Toda v tem je prilika za sodnika, pokazati, jeli svoji nalogi kos ali ne. Toženec začne odgovarjati, morda je že v pripravljalnem spisu poprej naznanil, kaj misli vse odgovarjati in sodnik je toraj informovan, potem ne bo poslušal pol ure trajajočega odgovora ampak, prestopivši koj in medias res, seže tožencu v besedo ter ga praša, ne bi li hotel podrobneje izpeljati svoj glavni vgovor, kar se seveda zgodi, zopet poprime sodnik besedo, praša tožnika, ali to ali ono od toženca navedeno okoliščino priznava ali k nji kaj pripomni i. t. d. in na ta način razvozlja le nekoliko spreten sodnik v kratkem času tudi zelo zamotan slučaj in jasno se pokaže, kaj še ostane prepirnega, kateri dokazi so potrebni i. t. d. Sodnik razglasi sklep, da se dopuščajo ti ali oni dokazi, določi koj dan, katerega se bodo priče zaslišavale, pa vedno pristavi, da se bodo priče povabile le za slučaj, da položi tožnik oziroma toženec do gotovega dne primeren predujem, naznanivši njega zneselek. Po naši dosedanji praksi bi moral dotični razpravni zapisnik sodnik sam rešiti, napisati imena prič, katere naj se povabijo, načrtati dopise drugim oblastvom, naj pošljejo spise, ki se bodo morda potrebovali i. t. d. Vsega tega na Nemškem ni, ampak pisarniški uradnik, ki dobi ta sklep v roke, čaka, da mu stranka izkaže, da je vplačala določeni predujem, in potem on sam, ne da bi bilo treba sodnikovega naročila, napravi potrebna povabila, dopise i. t. d. Če je stvar godna za razsojo, se zamore tudi koj po prvi razpravi izreči sodba. Toda niti takojna

razglasitev sodbe, niti takojna razglasitev dokaznega sklepa ni običajna, ampak pravilo je, da sodnik po končani sporni razpravi izjavlja: „Zur Verkündigung einer Entscheidung wird Termin auf den ... Vormittag 9^h anberaumt“. Navadno se določuje takšen narok za osem dni pozneje in med tem izdela sodnik sodbo oziroma dokazni sklep ter ga določenega dne razglasi. Takih razglasilnih narokov se določi za vsaki razpravni dan več in kar se tistemu, ki še ne pozna postopanja, iz početka najbolj čudno zdi, je to, da razglaša sodnik zapored celo vrsto odločeb in sklepov, ne da bi prišla k razglasitvi katerakoli stranka. Stranke oziroma njihovi zastopniki pošljejo po naroku v sodno pisarnico ter prosijo za izpisek razglašene sodbe oziroma sklepa, uradoma, brez posebnega zahtevanja, se jim ne bi nič vročilo. Razglasitev je svečana, sodnik se pokrije z baretom ter razglaša sodbo „Im Namen des Königs!“, pri državnem sodišču v Lipskem jih razglašajo „Im Namen des Reiches!“

Sporna razprava je ustna in prašali me bote, kako je skrbljeno za to, da se vse, kar je bilo govorjeno pri ustni razpravi, tudi zanesljivo posvedoči, da ostane zapisano za pozneje, posebno za višo instanco, s kratka, kakšen je zapisnik o razpravi? Ravno tako na kratko bi smel odgovoriti: tega sploh ni. V zapisniku o sporni razpravi stoje o vsebini razprave zgolj besede: „die Parteien verhandelten streitig zur Sache“ in naj se je razpravljalo ves dan, naj so trditve spornih strank še tako različne in mnogovrstne, v zapisniku ne stoji o vsebini razprave niti besedica. Vse to si mora sodnik zapomniti, on si mora v ta namen narejati med razpravo pridno beležke in, ko izdeluje sodbo ali pa dokazni sklep, zapisuje on sam, brez sodelovanja strank, „dejanjski stan“ tako zvani „Thatbestand“. Stranke imajo pravico v osmih dneh vgovarjati proti dejanjskem stanu, če mislijo, da je v njem kaj izpuščenega ali pa celo kaj napačno zapisanega. Predstojnik velikega sodišča mi je dejal, da se sicer večkrat pripeti, da zahteva kedo dopolnitev dejanjskega stanu ali to se mu v 18. letih, odkar deluje po sedanjem pravnem redu, še ni zgodilo, da bi bil kedo zahteval popravo, češ, da je dejanjski stan sodbe napačen. Zares, lepo spričevalo za vestnost in točnost nemških sodnikov. Na drugi strani pa se vestnemu zastopniku ne sme zameriti, če ga skrbi, ali se ne bode menda

prezrla katera njegovih navedeb in tako je prišlo v navado, da podado zastopniki na tožbo kratek pismen odgovor, v katerem navedejo svoje vgovore in na to zopet vloži pogostoma tožnik pripravljalni spis in tako skrbite stranki, da je za ustno razpravo vse pripravljeno in se ni bati, da bi zastopnik pozabil na kak vgovor, ne, da bi ga prezrl iz pozabljivosti sodnik pri zapisovanju dejanjskega stanu. Kaj je bolje, ali ravno popisani zistem, po katerem se posvedoči in zagotovi sporna snov, ali pa način, za kateri se je odločilo avstrijsko zakonodajstvo, o tem je, kakor znano, napisana cela literatura. O tem menda drugokrat.¹⁾

Tukaj pa je morda umestno, omeniti nekaj besed o tem, ali se je obneslo na Nemškem postopanje v tem oziru, da zadobi stranka hitro sodbo v roke ali ne. Glede tega moram reči, da vspehi niso posebno ugodni. Kakor rečeno, se prvi narok razpiše na kratek rok in če je moči stvar pri njem dokončati, je zares vsa procedura nagla, da si je hitreje misliti ne moremo. Posebno če se pomisli, da se na Nemškem v sodbah ne določuje noben rok za dajatev, da se na podlagi danes razglašene sodbe koj

¹⁾ V primer, kakšni so zapisniki, naj služita sledeča dva.

I.

Oeffentliche Sitzung des kgl.
Amtsgerichtes.

Gegenwärtig:

H. R. Ass. Drechsler a. R.
Ref. Haenel a. G. S.

Chemnitz, am 8. Januar 1897.

In Sachen

Köhler v. Lahr

erschienen bei Aufruf

- 1) für den Kläger: Ref. Mangler
Nachvollmacht überreichend
- 2) für den Beklagten: R. A. Harnisch.
Kläger stellte den aus der Klage
ersichtlichen Antrag
Die Parteien verhandelten streitig.
Kläger beantragte Vertagung der
Verhandlung.

Beklagter erklärte sein Einverständnis.

Die Verhandlung wurde auf den
22. Januar 1897 Vorm. $\frac{1}{2}$ 10 Uhr
vertagt und diess verkündet.

Drechsler

Haenel.

lahko zarubi, vsaj v varnost, ne da bi v večini slučajev bilo treba izkazati, da preti zahtevajočemu upniku kaka nevarnost iz odlašanja, moram priznati, da je mogoče prav hitro in v najkrajšem roku priti do plačila. Toda v praksi so nastali izrodki in naroki se predstavljajo, kakor se je to godilo dosedaj pri nas, ali še huje. Deloma ima to svoj vzrok v tem, da odvetniki dela ne zmorejo. Istočasno so razpisane ustne razprave pred tremi ali celo več posameznimi sodniki ali pred senati, pri katerih so vdeležene od istega odvetnika zastopane stranke in ker ne more biti povsodi, se vrši le ena razprava, druge se prelože na enostransko zahtevanje nasprotnikovega zastopnika. V tem so odvetniki med sabo kulantni in nikoli se ne zgodi, da bi odvetnik kontumaciral tovariša odvetnika, kar mu itak ne bi mnogo pomagalo, kajti propali zamore v 14. dneh vgovarjati proti kontumačni sodbi in stem stopi pravda v poprejšnji stan, le nastale stroške mora povrniti nasprotniku. Določila, ki bi bilo enako §-u 134. našega novega pravnega reda, kateri nam, če se bo vporabljal vestno in strogo, jamči za hitri tek pravn, ni v nemškem pravnem redu in zaradi tega se pogostoma pravde zavlačujejo na način, ki nas osupne.¹⁾

II.

Oeffentliche Sitzung des kgl.
Amtsgerichtes.

Gegenwärtig:

H. R. Ass Dreschler a. R.
Ref. Haenel a. G. S.

Chemnitz, am 22. Januar 1897.

In Sachen

Köhler /, Lahr

erschien bei Aufruf

- 1) für den Kläger: Ref. Mangler.
- 2) für den Beklagten: Niemand.

Dem Ansuchen des Klägers entsprechend, wurde die Verhandlung auf den

3. Februar 1897. Vorm. $\frac{1}{2}$ 10 Uhr
vertagt und diess verkündet.

Drechsler.

Haenel.

¹⁾ Kot primer zavlačevanja popolnoma navadne pravde naj služi sledeči slučaj. *A* in *B* menjala sta za konje ter je imel *B* doplačati 180 mark, plačal pa je le 100 mark ter se brani plačati ostanek, ker konj baje nima tistih posebnih lastnosti, katere bi moral po trditvah *A*-jevih imeti. *A* na to iztožuje ostanek 80 mark s tožbo, katero je vložil dne 14. avgusta 1896. Stvar se zaradi tega zakasni, ker imajo na Nemškem

Povrnimo se k sodbi in k daljnemu postopanju. Kakor sem že omenil, se uradoma ne vroči strankam ne sodba, ne odpravek dokaznega sklepa. Sploh je vso vročevanje urejeno celo drugače kot pri nas, pa nikakor ne bolje in stvar menda ni dovelj zanimiva, da bi Vas s tem mučil. Stranka, ki je zmagala, recimo tožnik, zaprosi pri pisarju sodnikovem „eine vollstreckbare Ausfertigung des heute verkündeten Urtheiles“ in dobi jo v enem

od 15. julija do 15. septembra vsakega leta sodne praznike, v katerih se sporne stvari — izvzemši zelo nujne slučaje in nekatere v zakonu posebej navedene stvari, kot menični spori itd. — ne razpravljajo. Prvi narok odredil se je zaradi tega v našem slučaju na 25. septembra 1896 in vršilo se je postopanje nastopno:

7. septembra vloži toženec pismen odgovor, v katerem pravi njegov zastopnik „In Sachen A v. B werde ich für den Beklagten beantragen: die Klage abzuweisen und dem Kläger die Processkosten aufzuerlegen, dem Beklagten in Falle seiner Verurtheilung aber nachzulassen, die vorläufige Vollstreckbarkeit durch Hinterlegung von Sicherheit abzuwenden. Zur Begründung dieses Antrages führe ich Folgendes an: ...“

25. septembra se zglaši le tožnik in prosi preložitve,

7. oktobra dospe sodišču vloga tožnikova: „In Sachen A v. B wird zu den Einwendungen des Beklagten Folgendes erklärt: Es ist richtig, dass Kläger bei Abschluss des Tauschvertrages zugesichert hat, dass ...“

21. oktobra se zglaši le tožnik in prosi preložitve,

28. oktobra se zglasite obe stranki ter se vrši sporna razprava, katero preloži sodnik na 4. novembra v svrhu razglasitve dokaznega sklepa.

4. novembra razglaši sodnik sklep, da je razpravo še v nekaterih točkah dopolniti ter v ta namen odredi narok na 11. novembra.

11. novembra se zglasite obe stranki, tožnik prosi preložitve, ker še nima potrebne informacije,

16. novembra prosite obe stranki za preložitve,

23. novembra ravno tako,

25. novembra se vrši dopolnilna sporna razprava in sodnik razglaši dokazni sklep ter odredi za zasliševanje priče narok na 7. decembra,

7. decembra se narok ne more vršiti, ker ni bilo mogoče vročiti priči povabila,

18. decembra se priča zasliši, tožnik ni prišel in toženec predlaga sodbo zaradi izostanka, ki se tudi razglaši,

2. januarja tožnik vgovarja (v 14dnevem roku po vročitvi) proti sodbi, vsled česar se določi novi narok,

11. januarja prosite obe stranki za preložitve in

12. januarja sklenete sodno poravnavo.

Po našem novem civilnem pravdnem redu bi tako zavlačevanje v očigled določilo §-a 134. bilo nemogoče.

samem odpravku, tožnik potem napravi prepis odpravka ter vloži oboje, izvirnik in prepis pri izvrševalnem organu „Gerichtsvollzieher“, proseč ga, naj vroči prepis -sodbe tožencu in naj istočasno izvrši rubežen premičnin. Izvrševalec pregleda predložene mu spise, poveri prepis sodbe, oziroma ga popravi, če bi bil pomanjkljiv, ter odredi vročevanje in izvršitev rubežni na ta način, da položi prošnjo s prilogami vred v predal tistega svojih pomočnikov (sodnega sluge, Gerichtsvollziehergehilfe), kateremu je odkazana občina, v kateri je izvršiti rubežen. Rešitve, s katero bi se dovolila rubežen ali kaj enakega, ne zapiše nikdo na vlogo in sodni sluga, kateri najde vlogo v svojem predalu, ve, da mu je s tem naročeno, vročiti sodbo in izvršiti rubežen. To se zgodi v dveh ali treh dneh in sluga predloži zapisnik o rubežni, v katerem h koncu zajedno pripomni, na kateri dan je odredil dražbo zarubljenih premičnin ter kje jih je pustil, kajti predpis, naj se zarubljene premičnine v vsakem slučaju, razun če bi zahtevajoči upnik izrecno v to privolil, odvzamejo dolžniku, se ne izpolnjuje. Med rubežnijo in dražbo mora biti najmanj teden dni in navadno jih ni več kot štirinajst. Na kmetih se vrše dražbe v vaški gostilni, v mestih se nahajajo posebni dražbeni lokali, v katerih se vsak teden določenega dne vrše dražbe, tako da ni treba posebnih oklicev razun, če bi v posameznem slučaju iz posebnih vzrokov kazalo, dražbo posebej razglasiti. V Chemnitzu imajo na dvorišču sodišča precej velik paviljon za javne dražbe, ki se vrše tam vsaki petek. Ob četrtkih gredô sodni sluge s postreščki v stanovanja izvršencev ter prepeljejo zarubljene reči v dražbeni lokal, kjer se drugi dan vrši dražba. Pri takem ravnanju se prizanaša izvršencu, za katerega je prihod dražbene komisije v njegovo stanovanje povsem nepotrebna poostritev, zajedno pa se na ta način doseže navadno tudi večje izkupilo, kajti marsikedo, kateri bi se pomišljjal, iti v tuje stanovanje ter tam dražiti v družbi hijên, ki se povsod dobe, gre v dražbeni paviljon, kjer se prodajajo različne stvari, ne da bi se povedalo, čegave so, kjer toraj tudi tisti brez pomislekov lahko draži, kateremu bi rahločutje ali delikatesa branila iti v izvršenčevo stanovanje. Z izkupilom, katero se doseže pri dražbi, poravna izvrševalni organ narasle sodne stroške, poplača tirjatev zahtevajočega upnika in če kaj preostane, izroči to izvršencu.

Potrnilo upnikovo in izvršenčevo se priloži spisom in ti vložé v registraturo. Stvar je končana, ne da bi bil sodnik za vso postopanje tudi le izvedel, kamo-li imel pri njem kaj sodelovati, če je šlo vse navadno, zgoraj popisano gladko pot. Le za slučaj, da se katera stranka spodtika nad kakim ukrepom izvrševalnih organov, če na pr. kedo ekskindira zarubljene reči kot svoje, če trdi izvršenec, da so mu zarubili reči, ki so izvzete od izvršila itd., nastopa sodnik, sicer se vrši vse brez njegovega sodelovanja.

Pa tudi če ima sodnik kaj odločevati, se to zgodi na zelo priprosto in kratek način. Za primer navedem sledeči slučaj. Žena izvršenčeva se zglesi pri sodišču rekoč, da so pri rubežni zoper njenega moža zarubili tudi nekaj reči, ki so njena lastnina in nekatere take, ki so sicer moževa lastnina, pa so izvzete iz rubežni. Namesto, da bi zapisal tožbo zaradi izločitve ženi lastnih premičnin, napiše o vsem kratek zapisnik in navede priče. Na to zaslišuje sodnik izvrševalni organ, ki je izvršil rubežen in navedene priče. V ta namen pa ne odredi posebnega naroka, o katerem bi obvestil stranki, ne, ampak še tistega dne, katerega je prišla žena k sodišči, je zaslišal izvrševalca in z dopisnico je povabil za drugi dan popoldne priče. Izpovedbe so se prav kratko zapisale, in ker je po njih bilo zelo verjetno, da so povedbe žene resnične, je odredil sodnik zasliševanje izvršiteljevega zastopnika na ta način, da je koncem zapisnika zapisal: „Ist dem Rechtsanwalte Müller vorzuhalten“. Ker imajo odvetniki vsaki dan opravka pri sodišču, se Müllerju ne pošlje povabilo, ampak pisarniški uradnik mu drugi dan, ko ga zagleda pri sodišču, predloži dotične zapisnike, naj jih prebere. Odvetnik se iz zapisnikov prepriča, da je stvar taka, kakor trdi izvršenčeva žena in zapiše pod navedeno sodnikovo opazko zgolj besede: „Angesichts des Vorstehenden gebe ich die Pfänder frei“ in sodnik, kateremu pisarniški uradnik to predloži, zapiše: „Bewendet. Videat Gerichtsvollzieher“ ter podpiše svoje ime. S tem je stvar končana, sodišču ni treba ničesar sklepati, nobenega odloka izdati, nihče se ne obvešča, le izvrševalec izve, da je glede dotičnih stvari rubežen razveljavljena.

Na Saksonskem so sodni izvrševalci (Gerichtsvollzieher) državni uradniki, ki so bili popreje navadno pisarniški uradniki, njihovi pomočniki pa so sodni sluge. Na Pruskem pa so sodni

izvrševalci zasebniki, ki ne dobe od države nobene plače, ampak imajo zaslužek le od pristojbin za izvrševalna dejanja, katera jim naroče stranke. Pruski „Gerichtsvollzieher“ je nasproti dolžniku javni, državni činovnik, nasproti zahtevajočemu upniku, ki mu je dal naročilo, pa je le mandatar in je presojati razmerje med njim in naročnikom po vsebini danega mu naročila. Upniku, kateri je vsled svoje zahteve sprejel od sodnega pisarja izvršilen odpravek sodbe, je na Pruskem na voljo dano, kateremu izvrševalcu hoče naročiti vročitev sodbe in rubežen in dotičnik že skrbi, da izvrši naročena mu opravila točno in temeljito, saj mu to nakloni nova naročila. V Berolinu so taki izvrševalci, ki so si za spravljjanje zarubljenih premičnin napravili posebna skladišča, najeli velike hleve za zarubljeno živino itd. Nekateri med njimi služijo na leto 20 do 30.000 mark. Večina nemških pravnikov pa s to uredbo ni zadovoljna in marveč želi, da se institut povsodi podržavi, kakor je od nekedaj na Saksonskem.

Izvršilo v nepremičnine je v vsaki nemški državi posebej urejeno, skoraj vsaka ima svojo posebno „Subhastationsordnung“ in še le z letom 1900. stopi istočasno z novim državljskim zakonikom tudi novi dražbeni red za nepremičnine po vsej Nemčiji v veljavo. Zaradi te zgolj partikularične ureditve menda ni dovelj zanimivo, da bi Vam govoril obširneje o tem, dovolite pa mi nekoliko besed o zemljiški knjigi.

Glavna knjiga urejena je tako kot naša in ima tudi tri liste: imovinski, lastninski in bremenski list, sodišča tudi vodijo zaznamek parcel (Flurbuch, Gebäudesteuerrolle), pa nimajo, kakor pri nas, mape pri zemljiški knjigi, ampak mape se dobe le pri davčnih oblastvih. Celo drugače kakor dosedaj pri nas je pa urejena zbirka listin, in ker smo to uredbo deloma v Avstriji recipirali, je umestno, da jo natančneje popišem. Za vsak zemljiško-knjižni vložek (Grundbuchsfolium) se nahaja v tistem oddelku sodišča, v katerem se piše zemljiška knjiga, poseben akt. V ovitek iz močnega papirja se namreč dado in prišijejo v časovnem redu, kakor so došle, vse prošnje, ki se nanašajo na dotični vložek, z vsemi prilogami vred, prišijejo se tam tudi vsi uradni dopisi, vse rešitve itd., sploh vse, kar se tiče dotičnega vložka in tako se osnujejo za vsak vložek „Grundacten“, v katerih imaš zbrane vse zadevne spise. Razun tega pa še nekaj

več, česar mi, žal, nismo recipirali, namreč natančni prepis vseh vpisov, ki se nahajajo v zemljiški knjigi, toraj popolni izpisek iz zemljiške knjige, tako imenovani „Folien-Duplicat“. Če se pri ustni razpravi sklicujejo stranke na javno knjigo, ni treba predlagati izpiska iz zemljiške knjige, ampak sodnik pošlje slugo, kateri opravlja pri razpravi „Aufwartedienste“, v zemljiškoknjižni oddelek po „Grundacten“ dotičnega vložka in v spisih, katere mu ta prinese, najde vse, kar potrebuje, doslovni izpisek iz zemljiške knjige in vse prošnje ter listine in sicer slednje v izvirnikih. Na Saksonskem se namreč obdrže izvirniki listin v spisih, stranke pa dobe obvestilo, v katerem je zadržana vsebina listine in pristavek, da je bil temeljem te listine pri zemljišču, katero se navede, izvršen sledeči vpis in sicer se navede vpis doslovno, kakor je bil izvršen.

Tudi zemljiškoknjižni sodnik ne načrta sam izvršitve, s katero dovoljuje vknjižbo, ampak to stori njegov pisarniški uradnik in sicer se tako postopa: Prošnjo s prilogami vred prišije pisarniški uradnik v že navedeni ovitek ter to predloži sodniku. Lustrovanja, kakor je pri nas predpisano, ni treba, kajti v tistem ovitku je na prvem mestu prišit „Folienduplicat“, iz katerega je razviden zemljiškoknjižni stan in vodja zemljiške knjige je odgovoren za to, da soglaša ta izpisek popolnoma z glavno knjigo. Če sodnik sklene, vgoditi prošnji, zapiše: „Eintrag zu entwerfen“, pisarniški uradnik načrta rešitev in zajedno v izpisku (Folienduplicat) načrt vpisa ter zopet akt predloži sodniku, kateri načrt odobri ali, če treba, popravi ter zapiše „Einschreiben — benachrichtigen“. Vse ostalo je potem delo pisarniškega uradnika.

Enako, kakor z zemljiško knjigo se ravna s trgovinskim registrom, tudi tam ima vsaka firma svoj akt, ki začne z izpiskom iz registra (Duplicat des Registerfoliums), tudi tam ne piše sodnik, če dovoli zaproseni vpis, več kakor n. pr. „Eintrag, Bekanntmachung, Kostenansatz“ ali pa „Löschung der Procura, Bekanntmachung, Kostenansatz“, vse drugo mu opravi njegov pisarniški uradnik.

Tudi zapuščinske in sirotinske stvari so urejene v posameznih nemških državah partikularistično. Večinoma je zapu-

ščinska razprava (Nachlassregulierung) obligatorna le v slučajih, da se nahajajo nedoletni dediči, sicer se vrši le na posebno zahtevanje. Tudi pri tem postopanju podpira sodnika njegov pisarniški uradnik, in kakor sem zgoraj omenil, da je izdelovanje odloka o razdelbi dražbenega izkupila stvar pisarniškega uradnika, ravno tako on načrta razdelitev zapuščinske imovine in v konkurznem postopanju nareja pisarniški uradnik razdelno tabelo.

Mojemu predavanju že z ozirom na čas, ki mu je naravno odmerjen, ni bil namen, podati obris vsega sodnega postopanja na Saksonskem, ampak le popisati nekatere strani in če se mi je posrečilo Vam te pokazati v pravi luči, če so Vam jih zamogle moje besede predočiti kot take, kakoršne so v resnici, potem mi gotovo pritrdite, da je povsem umestno, če smo si jih — se ve pametno izločujoč to, kar ne prija našim razmeram — vzeli za vzgled. Pa tudi na Saksonskem vse to, kar nam ugaja, ni nastalo čez noč, bilo je treba mnogo truda, zgrešila se je iz početka tudi večkrat prava pot, sedaj po 18letni praksi pa vidimo dobro urejeno notranje poslovanje, pri katerem vse gladko teče. Oziraje se na to moramo tudi mi imeti pogum, da se ne vstrašimo težav in truda, in ne zmotnjav, katere bodo pri istočasni uvedbi novega postopnika in popolnoma nove uredbe sodne pisarnice neizogibne. Pripravljeni pa moramo biti za to; kakor nove zakone, si mora vsak pravnik popolnoma prisvojiti tudi novi opravični red in če bo slednjega razumel pametno rabiti, bomo kmalu dohiteli Nemce. Posebno vsakemu sodniku je mogoče, urediti si svoje stališče kar najugodnejše, samo da ga ne plaši trud, kateri mu iz početka ne izostane, trud, izuriti si prideljenega mu pisarniškega uradnika, da bo zares njegov tajnik, njegov zvesti in zanesljivi pomočnik pri točnem in kar najurnejšem poslovanju. Če se bomo vsi tega držali, potem, slavnega gospoda, se zares obnese velika reforma, katere usoda nam je vsem pri srcu.

